

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ДС/СС 05/4-02 бр. 771/1-ХІІІ/З
20.05.2010. године

На основу члана 221. став 1. алинеја 16. и члана 266. Статута Факултета, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој V редовној седници, одржаној дана 20.05.2010. године, донело следећу

О Д Л У К У

Прихвата се Извештај комисије са оценом докторске дисертације: ПОСТМОДЕРНА ДРУШТВЕНА ТЕОРИЈА НА ПРИМЕРУ САВРЕМЕНОГ ФИЛМА, кандидата мр Љубомира Маширевића и одобрава усмена одбрана.

Ова се одлука упућује Стручном већу Универзитета на сагласност.

Доставити:

1x Универзитету у Београду
1x Комисији
1x Стручном сараднику за
докторске дисертације
1x Шефу Одсека за правне послове
1x Архиви

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА

Проф. др Весна Димитријевић

Факултет Филозофски
04/1-2 бр.6/1715
(број захтева)
22.05.2010.
(датум)

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
Веће научних области
друштвено-хуманистичких наука
(Назив већа научних области коме се захтев упућује)

ЗАХТЕВ

за давање сагласности на реферат о урађеној докторској дисертацији

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата

Љубомира (Милош) Маширевића

(име, име једног од родитеља и презиме)

КАНДИДАТ

Љубомир (Милош) Маширевић

(име, име једног од родитеља и презиме)

пријавио је докторску дисертацију под насловом:

Постмодерна друштвена теорија на примеру савременог филма

Универзитет је дана 14.04.2008. својим актом под бр 612-25/83-08 дао сагласност на предлог теме докторске дисертације која је гласила:

Постмодерна друштвена теорија на примеру савременог филма

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата

Љубомира (Милош) Маширевића

(име, име једног од родитеља и презиме)

образована је на седници одржаној 1.04.2010. одлуком факултета под бр 495/1-XI/3 у саставу:

Име и презиме члана комисије	звање	научна област	установа у којој је запослен
1. др Ивана Спасић	ванредни проф.	социологија	Филозофски ф.
2. др Ђокица Јовановић	ванредни проф.	социологија	Филозофски ф.
3. др Миле Савић	редовни проф.	филозофија	Археолошки инс. САНУ
4. др Дивна Вуксановић	ванредни проф.	театрологија	ФДУ

Наставно-научно веће факултета прихватило је извештај Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације на седници одржаној дана 20.05.2010.

Прилог:

1. Извештај комисије са предлогом
2. Акт Наставно-научног већа факултета о усвајању извештаја
3. Примедбе дате у току стављања извештаја на увид јавности, уколико је таквих примедби било.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Проф. др Весна Димитријевић

Наставно-научном већу
Филозофског факултета у Београду

Као чланови Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације мр Љубомира Маширевића, изабрани на IV редовној седници Наставно-научног већа Филозофског факултета дана 1. априла 2010. године, а на предлог Одељења за социологију, имамо част да Већу поднесемо следећи

ИЗВЕШТАЈ
о докторској дисертацији
„Постмодерна друштвена теорија на примеру савременог филма“
кандидата мр Љубомира Маширевића

Љубомир Маширевић, магистар драмских уметности, рођен је 1979. у Зрењанину, где је завршио основну и средњу школу. Током школовања бавио се спортом и авиомоделарством, у чему је постигао значајне успехе на државном нивоу. Године 1999. уписао је студије социологије на Одељењу за социологију Филозофског факултета у Београду, где је 2004. године и дипломирао, као студент генерације, радом на тему „Кастелсово схватање глобализације“. Исте године уписао је магистарске студије на Универзитету уметности у Београду, Факултет драмских уметности. Априла 2007. године одбранио је магистарски рад под насловом „Филм и насиље“. После пријављивања теме докторске дисертације, „Постмодерна теорија на примеру савременог филма“, на Одељењу за социологију Филозофског факултета у Београду, уживалац је стипендије Министарства за науку Републике Србије, ангажован у оквиру пројекта „Друштвени актери и друштвене промене у Србији 1990-2010“, ев. број 149005, који се реализује на Институту за социолошка истраживања Филозофског факултета.

Током основних студија, Љубомир Маширевић је учествовао у низу емпиријских истраживања из области социологије, најчешће за Центар за развој цивилног друштва из Зрењанина, Центар за развој алтернатива из Београда, као и факултетски Институт за социолошка истраживања. После стицања дипломе социолога, био је ангажован на одређено време као професор социологије у средњој школи, а на Институту за радио, телевизију, филм и позориште обављао је, током магистарских студија на ФДУ, послове асистента координатора научноистраживачког рада. У периоду 2007-09. Љубомир Маширевић је сарађивао у настави у оквиру више предмета на Одељењу за социологију, посебно на вежбама из предмета Савремене социолошке теорије, где је за свој успешан рад добио похвале предметног наставника и највише оцене у студентским вредновањима.

Библиографија Љубомира Маширевића обухвата већи број радова. Осим књиге *Филм и насиље* (Градска народна библиотека, Зрењанин 2007), кандидат је објавио шест

научних чланака, у еминентним домаћим друштвенонаучним часописима као што су *Култура* и *Социологија*, те на страницама Зборника радова Факултета драмских уметности; још један рад појавиће се у наредном броју часописа *Социологија*. Такође, током последњих пет година, Љубомир Маширевић је одржао више јавних трибина о савременој социологији, филму и популарној култури, у Београду, Зрењанину и Новом Саду и објавио неколико новинских чланака.

* * *

Докторска дисертација **„Постмодерна друштвена теорија на примеру савременог филма“** има укупно 285 штампаних страница, од којих основни текст запрема 270, док остатак чине прилози (апстракт и резиме на српском и енглеском језику, библиографија и филмографија, те садржај). Текст дисертације подељен је у четири сегмента: уводни, два систематска и закључни. Два централна, систематска дела рада, од којих је сваки додатно подељен на већи број поглавља и потпоглавља, оличавају, својом комплементарном симетричношћу, начело најављено већ у самом наслову, наиме, довођење у блиску везу *постмодерне друштвене теорије* и *постмодерног филма*. Попис коришћених радова обухвата, с једне стране, библиографију сачињену од 166 писаних јединица – књига и чланака, на српском и енглеском језику, а с друге богату филмографију, са 168 наслова.

Дисертација има за циљ да представи постмодерну друштвену теорију и покаже њене импликације на примеру кинематографије, медију који су сами теоретичари постмодерне сматрали једним од најзначајнијих феномена савремености. Кључна теза рада, да савремено друштво спознаје себе кроз медијску, визуелну репрезентацију, најпре је теоријски представљена кроз идеје и радове најзначајнијих постмодерних мислилаца, а затим брањена на анализи савременог филма, с намером да се покаже „унутрашња“ повезаност ове две равни. До данас актуелни теоријски спорови око модерне и постмодерне послужили су као разлог и подстицај да се у овом раду о њима поново проговори. Док већи део литературе која тематизује спор модерне и постмодерне у нашој и страној научној продукцији приказује ову тему из филозофске перспективе, социолошки угао посматрања је знатно мање заступљен. Стога се у овом раду искушава једна другачија визура, која проблематизује социолошке импликације постмодерне теорије у вези са савременом културом и теоријом медија.

Рад започиње краћим Уводом, у којем кандидат оцртава основни оквир свог рада, дефинише у кратким цртама његов предмет, износи своје основне тезе и образлаже неке од кључних избора које је направио (као што су они који се тичу аналитичког угла, начина дефинисања тежишних појмова, те ужег круга теоретичара којима ће се посветити посебна пажња).

Први средишњи сегмент дисертације, насловљен „Постмодерна и теорија“ и посвећен тематизацији постмодерне – као стања, историјске епохе, уметничког правца и, најзад али нипошто најмање важно, скупине теоријских праваца и обележја одређеног теоријског сензибилитета – отвара се поглављем под насловом „Настанак и развој постмодерне“. У њему је представљена идеја постмодерне, почев од самог термина који, током XX века, полако улази у језик друштвене теорије, да би своје данашње значење задобио крајем 1970-их и током 1980их година, у делима

теоретичара као што су Фредрик Џејмсон, Жан-Франсоа Лиотар, Жан Бодријар и Ђани Ватимо. Феномен постмодерног представљен је у овом поглављу и кроз спор између поборника постмодернизма и теоретичара који су им се супротстављали, посебно Јиргена Хабермаса. Општи преглед историјата појма постмодерне завршава се прегледом њених испољавања у областима архитектуре, популарне културе, науке и уметности.

Друго поглавље, „Постмодерна теорија друштва“, тематизује постмодерну теорију приказујући кључне идеје њених теоретичара Лиотара, Џејмсона и Бодријара. Становишта ових аутора нису представљена *in extenso*, већ је кандидат изложио оно што би, по његовом тумачењу, били њихови одговори на питање шта заправо значи „постмодерна“. О постмодерни се код њених водећих теоретичара није писало довољно јасно, а термин се у литератури користи недоследно. Ово поглавље је, стога, покушај да се из дела ових аутора, дубинским интерпретативним захватом, извуку на површину њихови суштински ставови о овој теми – што се код неких, као рецимо код Жана Бодријара, показује као посебно деликатан задатак, с обзиром на то да он реч „постмодерна“ готово да и не употребљава. У циљу конкретизације идеје постмодерног коришћени су и интервјуи с овим теоретичарима, у којима они директније и с мање устегања предузимају дефинисање овог спорног појма. Такође, указано је на њихове међусобне разлике у схватању феномена постмодерног, које се тичу како природе феномена тако и његовог почетка и просторног лоцирања.

Треће поглавље, „Постмодерна теорија филма и медија“, сачињава, на изванредан начин, централну тачку рада. Постмодерни теоретичари су тематизовали савремено друштвено стање најчешће на примеру медијске културе. Маширевић је суштину њихове теоријске мисли о медијима сажео кроз идеје као што су симулација и симулакрум, али и смрт аутора, те преображај „дела“ у „текст“. Да би успешно применио кључне ставове о постмодерни на анализу филма, бранећи становиште да данас живимо у друштву у коме су идеали модерне исцрпљени, кандидат их употпуњава погледима за ову тему значајних књижевника и књижевних теоретичара, као што су Умберто Еко, Данило Киш и Хорхе Луис Борхес.

У четвртном поглављу, „Карактеристике постмодерног филма“, до изражаја долази кандидатава оригиналност: он сужава феномен постмодерног филма истичући да је то суштинско место испољавања постмодерних тенденција. Оправдање за овај захват налази се у чињеници да су Џејмсон и Бодријар највише писали о филму и да се код других аутора о филму веома често пише као о феномену у коме су постмодерне тенденције најочљивије. Након тога, критикујући постмодерне теоретичаре што нису формулисали јасне критеријуме по којима се један филм може означити као постмодеран, Маширевић предлаже властито становиште, по којем су носталгија, аисторичност, интертекстуалност, нелинеарност, саморефлексивност, мешање медијских формата, релативизација моралних граница и нестајање дистинкције између популарне културе и уметности пресудне одлике постмодерног филма. Тврди се, међутим, да не морају све карактеристике постмодерности бити присутне у једном делу и да се испољавање постмодерних тенденција од редитеља до редитеља разликује.

Овим се завршава први средишњи сегмент дисертације, посвећен успостављању теоријске позиције, и започиње други, усмерен конкретније на филм, под општим насловом „Анализа филма“. Пето поглавље („Развој постмодерног филма“), тако, садржи још један оригиналан став кандидата, који се тиче временског лоцирања почетка постмодерног филма. Уз замерке најважнијим ауторима који су писали о

постмодерном филму што се нису увек довољно јасно опредељивали у погледу његовог порекла, чиме су дебату додатно замагљивали, овде се брани теза да се постмодерна у филму може најпре детектовати у холивудској продукцији седамдесетих година. Маширевић сматра да оцене како постмодерна у филму започиње са француским „Новим таласом“ или америчким „ноар-филмом“ нису адекватне. До краја поглавља анализирају се и три кључна постмодерна филма из осамдесетих година.

Шесто поглавље, “Постмодерни Тарантино“, јесте систематична примена Маширевићевих теоријских ставова о постмодерном филму на кинематографију америчког редитеља Квентина Тарантина. Кандидат сматра да је несистематичност анализе постмодерног филма највећа слабост досад објављених текстова на ту тему. Одлука да се рад о постмодерном филму усредсреди превасходно на опус једног редитеља оправдава се двоструко. Прво, сматра се да ће се детаљном анализом једног редитеља добити продубљена и темељна анализа постмодерних тенденција у филму. Друго, с обзиром на то да је Тарантино најзначајнији због драматуршких доприноса кинематографији, у поглавље њему посвећеном нису сврстани само филмови које је режирао већ и они за које је писао сценарио, а снимили су их други редитељи. На тај начин се у овом раду отвара простор и за другачија лица постмодерне кинематографије и редитеље који су другачијим сензибилитетом „хватали“ савремени, постмодерни тренутак.

Коначно, Закључак, којим се рад заокружује, прецизно резимира налазе до којих се дошло током претходне анализе, враћајући се на полазни став да је савремени филм суштински чинилац и одраз постмодерног стања како би се он додатно образложио. Дајући, још једном, за право одабраним ауторима (Лиотару, Бодријару и Џејмсону) у погледу њиховог уверења да данас живимо у времену обележеном суштинским културним, вредносним и искуственим дисконтинуитетом у односу на раздобље модерности, кандидат указује на исходе изложене анализе, који су потврдили оправданост специфичног приступа појму „постмодерног филма“ који је у раду заступан. Исто тако, Маширевић аргументује да су се кључне одлике постмодерног филма, како га он дефинише – губитак осећања за историју, цитатност, интертекстуалност, рефлексивност, морална и естетичка релативизација – показале као не тек узгредне, случајне особине одређеног броја уметничких дела већ битна обележја самог друштвеног стања у којем живимо, стања медијске симулације и хиперреалности.

* * *

Ова докторска дисертација представља добродошао допринос нашој научној литератури из области друштвене теорије, теорије медија, социологије културе и, посебно, социологије уметности, на више нивоа. Ваља, најпре, истаћи добитак који доноси широк преглед релевантне литературе, у тој сложеној и не увек лако савладљивој области која је означена општим именом постмодерне друштвене теорије. Кандидат демонстрира завидно познавање одговарајућих домена и значајних аутора, те на корист читаоца сажима неке од главних идеја, спорова и дебата који се у том тематском оквиру још увек воде. Посебан допринос може се видети у чињеници да је овај квалитетни преглед писан из превасходно социолошко-теоријске визуре – за разлику од, рецимо, филозофске, епистемолошке, или естетичке – што је угао који понајвише недостаје тематизацијама постмодерне доступнима у домаћој друштвенонаучној мисли. Надаље, кандидат испољава знатну самосталност у

мишљењу, почев већ од самог полазишта које се темељи на ретко заступаном споју између друштвене теорије и филма, а потом и кроз самосвојан, али увек образложен, избор теоријских ослонаца, интерпретативних оквира примењених како на општијем плану тако и у погледу конкретнијих разматраних проблема, те закључака који се бране. Кандидат смело и самосвесно формулише своју носећу тезу и јасно настоји да је поткрепи; такође испољава јасан и развијен критички став, чак полемичност, у односу на коришћену литературу, што није увек присутно у радовима ове врсте.

Надаље, својим тематским обухватом и примењеним аналитичким поступком ова дисертација показује сву предност интердисциплинарности, која је свакако најбољи избор када је реч о сложеним и вишеструким појавама попут ове, а осим тога, прекорачивањем уских дисциплинарних граница на један нов и плодоносан начин допуњује се социологија као наука, посебно социологија културе, управо у оном делу где је она, у нашој средини, понајмање флексибилна – наиме, у сарадњи са теоријом уметности.

На основу свега реченог, имајући у виду значај теме, иновативност истраживачког полазишта и аналитичког поступка, адекватно одабран и примењен теоријско-методолошки оквир, те налазе до којих се дошло, Комисија даје позитивну оцену докторске дисертације „Постмодерна друштвена теорија на примеру савременог филма“ и предлаже надлежним телима Филозофског факултета и Универзитета у Београду да кандидату мр Љубомиру Маширевићу одобре њену усмену одбрану.

У Београду, 20.04.2010.

Чланови Комисије:

др Ивана Спасић, ванредни професор (ментор)
Филозофски факултет, Универзитет у Београду

др Дивна Вуксановић, ванредни професор
Факултет драмских уметности,
Универзитет уметности у Београду

др Ђокица Јовановић, ванредни професор
Филозофски факултет, Универзитет у Београду